

ՏՕՆ ԽԱՉՎԵՐԱՑԻ

Հայ Առաքելական Եկեղեցին խաչին նուիրում չորս տոներ ունի՝ Խաչվերաց, Գիւտ Ս. Խաչի, Երեւման Ս. Խաչի եւ Վարազայ Ս. Խաչի:

Խաչվերացը մեր եկեղեցւոյ հինգ մեծ տներէն՝ տաղաւարներէն վերջինն է որ ունի տօնին նախորդող մէկ շաբթուան պահքն ու նաւակատիքը: Յաջորդ օրը՝ Երկուշաբթի մեռելոց է, ինչպէս բոլոր տաղաւարներուն պարագային:

Խաչվերացը հայ հաւատացեալին համար ամենէն շատ ժողովրդականութիւն ունեցող խաչի տօնն է: Այլ եկեղեցիներ զայն կը կատարեն միշտ Սեպտեմբեր 14 ին, հայոց եկեղեցին Սեպտեմբեր 14 ի մօտիկ Կիրակին:

Անցեալին Խաչվերացի տօնի Կիրակի երեկոյեան կը կատարուէր Խաչի թափօր անդաստանը: Թափօրի խաչը նախօրօք զարդարուած կ'ըլլար բուրմուսաւէտ ռեհանի փունջերով: Ժամերգութեան աւարտին, ըստ ավանդութեան, օրհնուած ռեհանի փունջերէն մասնիկ մը կը տանէին տուն:

Պատմութիւնը կը վկայէ, որ Կլավտիոս կայսեր կինը՝ Պատտոնիկէն, մկրտուելով Պետրոս առաքելի ձեռքով, անոր իսկ խորհուրդով կ'երթայ Երուսաղէմ՝ սուրբ վայրերը տեսնելու: Այնտեղ կը հանդիպի Յակոբոս Տեառնեղօր, որ Երուսաղէմի առաջին եպիսկոպոսն էր: Կայսրուհին կը հարցնէ Տիրոջ խաչափայտի մասին եւ կ'իմանայ, որ երբայցիները պահած են Քրիստոսի գերեզմանին մէջ եւ հողով ծածկած:

Կայսրուհին հրամանով կը բացուի գերեզմանը եւ կը գտնէ խաչափայտը: Մինչ կը մտածէին, թէ ո՞րն է փրկչական խաչը, կայսրուհին դուստրը աղօջիկ զաւակը, յանկարծամահ կ'ըլլայ: Արեւիկաները անէկ կացութեան չեն մատուիր եւ խաչափայտերը յաջորդաբար կը դնեն աղօջիկան վրայ եւ կ'աղօթեն: Առաջինի ժամանակ ոչինչ կը փոխուի, երկրորդի պարագային կենդանութեան նշաններ կ'երեւին, իսկ երրորդի ժամանակ աղօջիկը կը վերապահուի: Յ ա ն կ ե ն դ ա ն ա ն ա յ : Յ ա կ ո բ ո ս Տեառնեղայրը խաչը կը դնէ տաճարին մէջ եւ ամեն տարի Օտղկազարդիէն մինչեւ Խաչի տօն ինկած ժամանակահատուածին, ամեն Կիրակի առաւօտեան եւ երեկոյեան, դուրս կը հանէ եւ կը բարձրացնէ դէպի ժողովուրդ: Այս վերացման ժամանակ կ'երգուի՝ « Քու Խաչիդ, Քրիստոս, կ'երկրպագենք, քու թաղումդ կը մեծարենք եւ քու սուրբ Յարութիւնդ կը փառաւորենք »:

Խաչվերացին ետք, Սուրբ Խաչը կը դրուի սրբարանի մէջ մինչեւ Օտղկազարդ:

Դպրոցական վերամուտի շրջանը յաճախ դժուար կ'ըլլայ աշակերտին համար, որովհետեւ ամբողջ երկար եւ հաճելի արձակուրդէն ետք, ան դարձեալ ինքզինք դէմ յանդիման կը գտնէ դպրոց երթալու եւ դպրոցական «դրութեան» մէջ մտնելու իրականութեան: Աշակերտը պիտի մտածէ որ այս ինը ամիսներու վրայ երկարող ժամանակաշրջանը զինք «գերի» պիտի դարձնէ գրասեղանին, ուսուցիչին, դասարանին եւ դասի պարտականութիւններուն: Աշակերտին համար ասիկա շրջան մըն է աշխատանքի, համբերութեան, զոհողութեան եւ զրկումի: Շրջան մը, երբ պիտի դիմագրաւէ այդ «նիշ» կոչուած «գագանք»ը: Վերոյիշեալ իրականութիւնները աշակերտին մտահոգութեան եւ վախի աղբիւր կը դառնան:

Մենք ալ, որպէս աշակերտներ, այս իրականութեան դիմաց կը գտնուինք, եւ պէտք է զայն դիմագրաւենք: Մենք զմեզ կը գտնենք ուղիի մը առջեւ, որ որոշ նպատակի մը կ'առաջնորդէ եւ այս նպատակին հասնելու համար պէտք ունինք առաջին քայլը առնելու միշտ պատրաստ դիմագրաւելու այդ ճամբուն վրայ գտնուող բոլոր դժուարութիւնները:

Ուրեմն, օ՛ն, սիրելի՛ աշակերտներ, ուրախութեամբ դիմաւորենք ուսումնական նոր տարեշրջանը եւ մաղթենք որ հեզասահ եւ բարեյաջող տարեշրջան մը ըլլայ:

ԹԻՒՔ ՊԱՏՐԱՍՏԵՐ՝ ՌԻԹԱ ԿԱՌԵՆ-ՏԻՔՊՐԵՆԱ
ՆԿԱՐԱԶԱՐՈՒՄԵՐ՝ ՈՒՅՅԻ ԲԵՇՈՒՅԱՆ

ՄԵՐ ԱՐԵԱՆ ԽՄԲԱԿՈՐՈՒՄՆԵՐԸ

Արինը կարտոր է մեր մարմինի աշխատանքին եւ գոյատեւման համար: Ան կը փոխադրէ թթուածին եւ սննդանիւթեր, որոնք կը սնանեն մարմինին բջիջները, ինչպէս նաեւ այլ նիւթեր, որոնք կը պայքարին վարակներու դէմ:

2-ափահաս մը կ'ունենայ 5-6 լիթր արին:

Արինը կազմուած է երկու բաժիններէ.

Ա- Արինահեղուկ plasma, որ կը կազմէ արեան 55%-ը:

Բ- Երեք տեսակ բջիջներ կարմիր գնդիկներ, ձերմակ գնդիկներ, թիթեղիկներ platelets:

Այս երեք տեսակ բջիջները, որոնք կը կազմուին ոսկրածուծին մէջ, կը լողան ազատօրէն արինահեղուկին մէջ:

Կարմիր գնդիկները կը պարունակեն երկաթով հարուստ բնասպիտ մը՝ արինասպիտակուց hemoglobin, որ կը փոխադրէ թթուածինը մարմինի բոլոր բջիջներուն:

ձերմակ գնդիկները կը պաշտպանեն մարմինը ժահրերէ: Վարակի մը պարագային անոնք շուտով գործի կը լծուին եւ կը պայքարին յարձակող ժահրերուն դէմ:

Թիթեղիկները աւելի պզտիկ են քան կարմիր գնդիկները: Անոնց պարտականութիւնն է արեան մէջ արինակոյտեր blood clots կազմել եւ արգելք հանդիսանալ արինահոսութեան:

Արինահեղուկը բնասպիտներով հարուստ դեղնորակ հեղուկ մըն է:

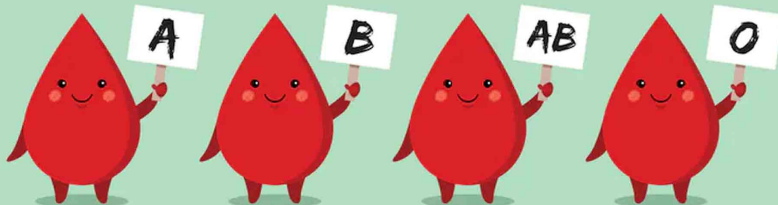
Մէկ կաթիլ արինը կը պարունակէ մօտաւորապէս 5 միլիոն կարմիր գնդիկներ:

Արեան խմբաւորումներու դասակարգումներէն ամենն ընդհանրացածներն են

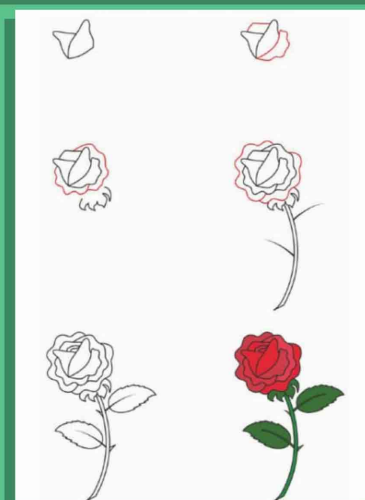
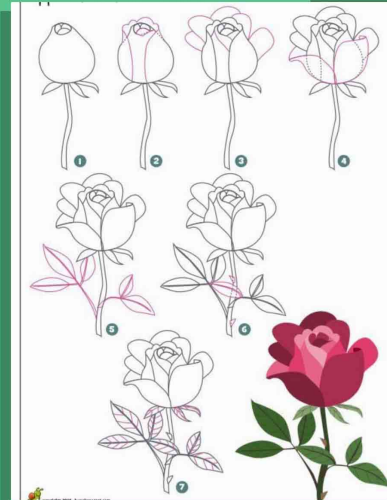
1- ABO դասակարգումը, որ ունի A, B, AB, O խմբաւորումները:

2- RH դասակարգումը, որ ունի Rh+ եւ Rh- խմբաւորումները:

Հիմնականօրէն մեզմէ իւրաքանչիւրը կ'ունենայ հետեւեալ արեան 8 խմբաւորումներէն մէկը՝ ARh+, ARh-, BRh+,

Փորձէ՛ գտնել երկու պատկերներուն միջեւ եղած տարբերութիւնները:

Վարդ գծելը շատ պարզ ու դիւրին է: Փորձէ՛ ու կը յաջողիս:

ՄԵՏԱԼԱԿԻՐ ՀՈՒՆԸ

Ինչ որ գիւղի մը մէջ կ'ապրէր, չէր ապրէր, գամփո մը կ'ապրէր: Ան ընկերութիւն կ'ընէր գիւղին միւս շուներուն հետ, բայց այդ իր տիրոջ բնաւ հաճելի չթուեցաւ:

-Պէտք է փոխես բնաւորութիւնդ,- յաճախ կը դիմէր ան շունին,- ախր, դուն նման չես միւսներուն:

Օր մըն ալ տիրոջ համբերութիւնը հատաւ: Ան զայրացած քաշեց շունին ականջներն ու ըսաւ.

-Հասկցի՞ր, որ դուն բնաւ նման չես միւս շուներուն, այլեւս քեզ պիտի չտեսնեմ անոնց կողքին:

-Ախր, ես ինչո՞վ անոնց նման չեմ,- ականջները կախելով հարցուց գամփոը: Տէրը շփոթեցաւ: Ան չէր սպասէր, որ շունը այդպիսի հարց ստեղծէ:

-Հիմա, հիմա, կ'իմանաս,- գիւտ ըրածի նման ուրախացաւ տէրն ու վազեց տուն, բացաւ կաղնեփայտէ պահարանն ու այնտեղէն հանեց իր մետալներէն մէկը: Ապա խնամքով ամրացուց մետաքսէ ծապաւենին, եւ զայն կախեց շունին վիզէն:

- Հիմա կը տեսնե՞ս, որ նման չես միւս շուներուն,- գամփոն գլուխը շոյելով խօսեցաւ տէրը,- դուն յատուկ մետալակիր ես:

Այդ խօսքերէն գամփոը տեսակ մը հպարտութիւն ապրեցաւ: Անոր աչքերը, ուրախութենէն շողշողացին: Հայեացքը չկտրելով մետալէն խոպոտ ձայնով մոմռաց.

-Իրաւ որ գեղեցիկ է, արեւի տակ ինչպէս ալ կը շողարձակէ: Ճիշդ եւ ճիշդ իմ ուզած մետալն է:

Տէրը երբ նկատեց որ մետալը շատ հաճելի թուեցաւ շունին, մատը սպառնալի տարաւ-բերաւ անոր քիթին տակ եւ յոխորտաց.

-Տե՛ս, հա՛, կը գրկուիս այդ հիասքանչ մետալէն, եթէ ասկէ յետոյ որեւէ շունի հետ ընկերութիւն ընես:

Այս խօսքերը այնպիսի ուժգին ու ազդեցիկ հնչեցին, որ գամփոը այլեւս միւս շուներուն հետ ընկերութիւն ընելու մասին ալ չամտածեց:

Ամէն անգամ երբ գիւղի շուներէն մէկն ու մէկը կ'երեւար իր կողքին, գամփոը ինքզինք վատ կը զգար: Ան շարունակ կը մտածէր որ տէրը կրնայ զանոնք տեսնել իր կողքին եւ մետալը ետ վերցնել: Որպէսզի ոչ մէկ շուն իր կողքին կանգնի, ան կոկորդը պատռելով անոնց վրայ կը հաչէր: Իսկ շուները գլխիկոր կը հեռանային անոր մօտէն ու կը փնթփնթային.

-Փոքրիկ մետալի մը համար ան մոռցաւ մեր ընկերութիւնը:

-Փոքրիկ մետալի մը համար ան մոռցաւ մեր ընկերութիւնը:

ՌՎԵՐԲ ԿՂՐԹՆԱՅ

-Ձեզմե ո՞վ գիշերած է անտառին մեջ,- կը հարցնէր, անգամ մը ծանօթ որսորդ մը:

Հաւանական է, շատ քիչերը: Բայց չէր կրնար պատկերացնել, թէ որքան լաւ է այնտեղ: Մթնշաղ է: Տերեկուան աշխատանքէն յոգնած քնացած անտառը: Մէջ մը տեսար կը ծիծաղի, մէջ մը կու լայ: Անոր ձայնը կը լռէ յանկարծ ու քիչ ետք բուն ծանր տնքոցներ կը հանէ, կը հառաչէ, կարծես մեծ վիշտ մը պատեր է գինք: Անգամ մը, գիշերը, բուն այնքան մեզի մօտ կը թռչէր, որ յանկարծակիի եկանք: Ան անձայն կը թռչէր, կարծես թելերը չէր թափահարեր:

Կէս գիշեր է անտառին մեջ: Ձայն չկայ: Կը նայիմ ժամացոյցիս: Քունս չի տանիր: Ընկերներս հանգչող կրակին մօտ երազներու գիրկը ինկած են, իսկ ես արթուն եմ: Գիշերուան ժամը երկուքն էր: Յանկարծ ծրվւոց լսեցի: Այս ինչ անհանդարտ թռչուն է,- մտածեցի,- կարծես պսոթոջ ցերեկը քիչ է իրեց համար, գիշերն ալ կը թափառի: Բայց ինչո՞ւ, կէս գիշերին ուտելու ի նչ պիտի գտնէ:

Այդ սերինսն է, փոքրիկ թռչուն մը, որ կարծես կենդանի ժամացոյց մըն է: Ամենէն կանուխ ան կը քնանայ եւ ամենէն շուտ ինքն է որ կ'արթնայ:

Քիչ ետք թռու անցաւ շիկահար: Ուրե՞ս արդէն գիշերուան ժամը երեքին մօտ է, շուտով կը լուսնայ: Բայց անտառին մեջ յոյսը աւելի ուշ կը բացուի: Եւ որպէսզի այգաբացը տեսնեմ, դուրս ելայ անտառէն:

Մօտակայ դաշտին մեջ երեւցան լորիկները: Անոնք ալ իրենց փափուկ անկողիններէն կանուխ կ'ելլեն գիշերուան ժամը երեքին: Պետք է սնանիլ, ազահ ձագուկները կերակրել: Լորիկներէն ետ չմացին նաեւ կեռնեխները, անոնք ալ ահա արթնցան ու սկսան կանչել զիրար: Լոյսը բացուելուն պէս փոքրիկ երաշտահաւն ալ սկսաւ թռչիլ դէս ու դէն:

Գիշերը անտառին մեջ շատ լաւ է:

ԲՇՏԻԿՆԵՐԸ

Որեւէ մէկը չի փափաքիր բշտիկներով կամ սեւ կէտերով ծածկուած երես ունենայ: Եկէք միասին սերտենք անոնցմէ խուսափելու միջոցը:

Բշտիկներն ու սեւ կէտերը սկիզբ կ'առնեն մազի պատիճներէն: Որոշ գեղձեր այդ պատիճներուն մեջ կ'ամբարեն իւրոտ նիւթ մը: Երբ մազի պատիճ մը այս ձեւով խցուի, մորթին վրայ արատ մը կ'առաջանայ, գոր կը կոչենք սեւ կէտ:

Բշտիկները մորթի տարածքին վրայ քիչ մը ուռած կէտեր են եւ թարախ կը պարունակեն: Բշտիկներու կազմուելուն պատճառները բացատրել շատ աւելի խորին է, որովհետեւ զանազան պայմաններ, ինչպէս անկանոն սննդառութիւն, գեղձային անհաւասարակշռութիւն կամ մորթային բորբոքումներ կրնան պատճառ դառնալ անոնց յայտնուելուն:

Բշտիկները կրնան նաեւ աւելի լուրջ մորթային հարցերու նախանշաններ ըլլալ եւ դէռ մարմինին մեջ անհանգստութեան մը նշանները: Այս պատճառով երբ որ ամբողջ մարմինին վրայ բշտիկներ առաջացած են, բժիշկի մը խորհուրդին պէտք է դիմել: Բժիշկը պիտի փորձէ նախ զանոնք առաջացնող պատճառը գտնել: Եթէ բշտիկներուն պատճառը ներքին հարց մըն է, մակերեսին վրայ գործածուող դեղերը օգուտ պիտի չունենան, եւ նոյնիսկ կրնան մորթին լուրջ վնասներ հասցնել:

Բշտիկները ճնշելով «մաքրել» պէտք չէ փորձել, որովհետեւ այդ ճնշումի միջոցին, մանրէներուն ճամբայ կը բանանք որ տեղաւորուին մեր մորթին մեջ: Հետեաւ նքր աւելի վնաս:

Այս հարցին մեջ մաքրութիւնը շատ շատ կարեւոր է:

